

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet om det pan-europæiske miljøsamarbejde efter Kiev-konferencen i 2003«

(KOM(2003) 62 endelig)

(2003/C 234/09)

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber besluttede den 6. februar 2003 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om det ovennævnte emne.

Det forberedende arbejde henvises til Den Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, som udpegede Lutz Ribbe til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 27. juni 2003.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 401. plenarforsamling den 16. og 17. juli 2003, mødet den 16. juli, følgende udtalelse med 119 stemmer for, 1 imod og 1 hverken for eller imod:

1. Indholdet i Kommissionens meddelelse

1.1. I sin meddelelse redegør Kommissionen for sine tanker om det pan-europæiske miljøsamarbejde efter de europæiske miljøministres 5. konference i Kiev (21.- 23. maj 2003) og beskriver de store miljøbeskyttelsesmæssige udfordringer, som Europa i dag står over for, særlig for så vidt angår landene øst og sydøst for EU's nuværende ydre grænser. Den politiske omvæltning inden for de seneste år har skabt mulighed for, at landene i fællesskab drøfter foranstaltninger til reduktion af miljøbelastningerne.

1.2. De europæiske miljøministres første konference fandt sted i Dobris i 1991. Målet var dengang at skabe rammebetingelser for fælles foranstaltninger og at støtte de nyopståede demokratiske samfund i deres bestræbelser for at sikre bedre miljøbeskyttelse og bæredygtig udvikling. Desuden indledtes processen »Miljø for Europa«, hvis videreførelse blev drøftet i Kiev.

1.3. Kommissionen udtaler sig på den ene side positivt om det hidtidige samarbejde og om en række konkrete resultater og udviklinger, der til dels har ført til mærkbare miljøforbedringer. Men på den anden side gør den det også klart, at der stadig er brug for en stor indsats. Den taler om en »stærkt forømt miljøtilstand« i nogle lande og påviser deraf følgende negative konsekvenser for befolkningens sundhed, herunder ikke mindst børnenes. Kommissionen lader forstå, at det haster med at udvikle og gennemføre en mere effektiv miljøpolitik.

1.4. Som de centrale mål for den forestående fase i »Miljø for Europa«-processen nævner Kommissionen tilnærmelse af landenes retsfor skrifter til EU's miljønormer og virkeliggørelse af de mål for bæredygtig udvikling, der blev fastsat på topmødet i Johannesburg. Dette skal ske via gennemførelse

af internationale konventioner, men også via aktioner og investeringer. Der skal også anvendes finansielle midler fra EU til at realisere konkrete projekter og fremme de politiske beslutningsprocesser.

1.5. Som deltagere i denne proces nævnes civilsamfundet og ikke mindst NGO'er på miljøområdet, uden at der dog tillægges dem nogen væsentlig rolle.

1.6. Med udgangspunkt i, hvor nære politiske relationer de berørte stater har med EU, inddeler Kommissionen dem i fire grupper, der skal behandles på hver sin måde:

- de 10 tiltrædende lande plus de 3 øvrige ansøgerlande (Bulgarien, Rumænien og Tyrkiet),
- de 5 Vestbalkanlande,
- de vestlige nye uafhængige stater (NUS) og Kaukasus,
- de NUS i Centralasien, der deltager i det pan-europæiske samarbejde som medlemmer af FN's europæiske region og Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE).

2. Generelle bemærkninger

2.1. Fordi der var så kort tid mellem offentliggørelsen af Kommissionens meddelelse, drøftelsen af den i Ministerrådet (med resolution) og konferencen i Kiev, undlod EØSU at udarbejde en udtalelse før konferencen. Til gengæld evalueres ikke bare meddelelsen, men samtidig også konferencens forløb og resultater i nærværende udtalelse.

»Miljø for Europa«-processen og konferencen i Kiev

2.2. Den proces, der beskrives i Kommissionens meddelelse, fik allerede i 1991 i Dobris betegnelsen »Miljø for Europa«-processen, som kan vække det indtryk, at det drejer sig om en samlet strategi for miljøbeskyttelse og bæredygtig udvikling i hele Europa. Det er imidlertid ikke (længere) tilfældet, om end der i sin tid i Dobris var overvejelser i den retning.

2.3. EØSU understreger »Miljø for Europa«-processens hidtidige betydning for miljøpolitikens udvikling også inden for EU. Et konkret positivt resultat af processen er f.eks. Århuskonventionen fra 1998, hvormed der blev taget et vigtigt skridt til at inddrage samfundet i de politiske beslutningsprocesser på miljøområdet.

2.4. EØSU glæder sig over de anstrengelser, som både Kommissionen og alle de lande, der er involveret i »Miljø for Europa«-processen, har gjort sig. Deres engagement understreger den betydning, som miljøbeskyttelse og bæredygtig udvikling har for Europas fremtid. Deltagerantallet på konferencen i Kiev (ca. 4 000) viser, hvor stor betydning samfundet tillægger miljøbeskyttelse og bæredygtig udvikling.

2.5. EØSU betragter det som særdeles positivt, at der på konferencen — ud over vedtagelsen af konkrete overenskomster⁽¹⁾ — blev ført en grundig dialog mellem de kompetente fagministre og repræsentanter for NGO'er.

2.6. Det er dog kritisabelt, at der hverken forud for eller på selve konferencen blev foretaget en detaljeret analyse af, hvilke elementer i »Miljø for Europa«-processen der har været særlig effektive, og hvor der har optrådt særlige vanskeligheder. I betragtning af, at miljøsituationen til dels fortsat er dramatisk (jf. »Tredje rapport om miljøets tilstand«, som Det Europæiske Miljøagentur forelagde på konferencen i Kiev) 12 år efter, at »Miljø for Europa«-processen blev indledt, ville en sådan rapport afgjort være på sin plads, og den kunne også medvirke til at opfylde kravet om at udvikle »en mere effektiv miljøpolitik« (jf. pkt. 1.3).

Den nye miljøbeskyttelsesmæssige udfordring øst og sydøst for EU's nuværende ydre grænser

2.7. Det fremgår af meddelelsen og af Kiev-konferencens slutdokument, at processen nu først og fremmest drejer sig om miljøbeskyttelse i de nævnte øst- og sydøsteuropæiske lande. Selv om udgangssituationen og udviklingsmulighederne

i de nævnte regioner er yderst forskellige, drejer det sig efter konferencedeltagernes opfattelse overalt primært om at tilnærme miljønormerne til EU's. EØSU bifalder og støtter udtrykkeligt dette mål, for generel overtagelse og anvendelse af miljølovgivningen ville uden tvivl føre til vigtige aflastninger af miljøet.

2.8. Samtidig må man dog ikke overse, at EU i mange af sine dokumenter selv har gjort det klart, at de europæiske miljøproblemer ikke udelukkende skyldes, at EU's miljølovgivning overtrædes for hyppigt. Hovedparten af de aktiviteter, der belaster miljøet for stærkt, foregår legalt inden for rammerne af (EU-) lovgivningen. Det vil sige, at yderligere initiativer både inden for og uden for EU er helt nødvendige. Det har EØSU allerede flere gange gjort opmærksom på. Men det betyder også, at den kommende overtagelse af EU's normer i de nævnte lande kun kan betragtes som et skridt på vejen mod bæredygtighed. Lovene skal skærpes yderligere, og såvel erhvervslivets som de enkelte borgeres adfærd set i forhold til miljøbeskyttelse og bæredygtig udvikling skal optimeres.

2.9. I Kommissionens meddelelse opdeles de lande, der skal omfattes af den fremtidige proces, i fire forskellige regioner (jf. pkt. 1.6). EØSU finder denne opdeling fornuftig, for både udgangssituationen og mulighederne for fremtidige tiltag er meget forskellige. Således overtager f.eks. ansøgerlandene EU's miljølovgivning og får mulighed for at modtage midler fra strukturfondene og Samhørighedsfonden såvel som støtte til udvikling af landdistrikterne, hvilket ikke gælder de øvrige regioner.

Civilsamfundets rolle

2.10. EØSU påskønner de anstrengelser, der allerede er gjort for at løse miljøproblemerne i nogle af de berørte lande, men er enig med Kommissionen i, at bevidstheden om bedre miljøbeskyttelse og den politiske vilje til at gøre en yderligere indsats både kan og skal styrkes væsentligt.

2.11. Størstedelen af de penge, der fremover skal investeres i miljøbeskyttelse og bæredygtig udvikling, skal komme fra landenes egne budgetter eller fra virksomhederne og borgerne. Kun hvis der eksisterer en stærkt miljøbevidsthed, vil politikerne være rede til at stille midlerne til rådighed. Derfor skal der udvikles et samfund, der betragter miljøbeskyttelse og bæredygtig udvikling som en chance for at videreudvikle samfundet og ikke som en konkurrent, i kampen om de finansielle midler, til udbygning af den almindelige infrastruktur eller til f.eks. sundheds-, uddannelses- eller socialvæsenet. Det er vigtigt, at der gøres en indsats for at skabe en sådan bevidsthed.

(1) Protokoller om strategisk miljørisikovurdering, om oprettelse af registre over udledning og transport af skadelige stoffer og om civilt ansvar og skadeserstatning i forbindelse med grænseoverskridende konsekvenser af industriuheld.

2.12. Der tilkommer i den forbindelse det organiserede civilsamfund en helt afgørende rolle. EØSU har flere gange understreget, at miljøbeskyttelse og bæredygtig udvikling ikke kan »dikteres oppefra«, men at der må findes en metode, hvor bevægelsen går nedefra og op. Til en vis grad nævner Kommissionen også civilsamfundet i meddelelsen, hvor den f.eks. beskriver den vigtige rolle, som de regionale miljøcentre (RMC), som Kommissionen medfinansierer, spiller.

2.13. Med al respekt for det arbejde, de regionale miljøcentre udfører, må det dog kritisk konstateres, at det hidtil ikke er lykkedes at opbygge et effektivt fungerende system af miljøorganisationer i de enkelte lande. De talrige grupper, der eksisterer, er ofte dårligt organiserede på nationalt plan, så de i mange tilfælde kun spiller en underordnet rolle i forbindelse med den politiske beslutningstagning.

2.14. I den forbindelse bør de regionale miljøcentres rolle hvad angår etablering af integrerede — ikke blot decentraliserede — strukturer og hvad angår inddragelse af det organiserede civilsamfund i »Miljø for Europa«-processen og i opbygningen af miljø-NGO'er diskuteres.

2.15. Efter EØSU's opfattelse er det en vigtig målsætning mere intensivt at inddrage erhvervsorganisationer og fagforeninger. Miljøintegrationen skal involvere alle samfundslag og sætte ind allerede i tidlig alder. Kun hvis miljøproblemerne inddrages i uddannelsen, kan det lykkes at gennemføre den nævnte »nedefra og op«-metode. Efter EØSU's opfattelse er der ikke taget hensyn til dette aspekt i »Miljø for Europa«-processen, som ikke er udviklet tilstrækkeligt i den ønskede retning.

3. Særlige bemærkninger

3.1. EØSU tager resultaterne af Kiev-konferencen, herunder sluterklæringen, til efterretning. Det understreger sluterklæringens udsagn om, at der kan opstå mange nye problemer bl.a. som følge af udviklinger, der allerede kan forudses. Men hverken i Kommissionens meddelelse eller i Kiev-konferencens

slutdokument beskrives det klart, hvordan man i disse lande i fremtiden kan undgå nye miljøproblemer, der foreløbigt knap nok eller slet ikke er kendt, men absolut er til at forudse.

3.2. Som eksempel kan nævnes — miljøministrene nævner det også — den tiltagende trafikmængde, især på vejene, der allerede tydeligt kan iagttages i de nævnte lande, særlig i lande med klar økonomisk og velstandsmæssig vækst. Et andet eksempel er intensivering af landbrugsproduktionen. Eksport af gammel teknik (som f.eks. biler uden eller med beskeden rensning af udstødningen) og overførsel af gammel praksis fra EU til disse lande forværrer i visse tilfælde problemerne.

3.3. EØSU ser derfor gerne, at Kommissionen i fremtidige dokumenter på grundlag af en detaljeret beskrivelse af problemerne væsentligt klarere fastlægger strategierne til bekæmpelse af de deraf følgende belastninger. På det punkt er både Kommissionens meddelelse og sluterklæringen for generel og upræcis. Det drejer sig ikke bare om at komme af med det gamle systems fatale miljømæssige efterladenskaber, men om en bæredygtig udvikling i fremtiden, hvor der også er brug for betydelige fremskridt i de nuværende medlemsstater. Således er der en fad bismag af noget uforpligtende både ved Kommissionens meddelelse og ved sluterklæringen fra Kiev.

3.4. EØSU anbefaler Kommissionen, respektive UNECE som medarrangør af Kiev-konferencen, at foretage en særskilt vurdering af de hidtidige positive og negative resultater og af den deraf afledte strategi til at integrere civilsamfundet i »Miljø for Europa«-processen.

3.5. Efter EØSU's opfattelse har man endnu ikke tilstrækkeligt blik for den rolle, som civilsamfundet har at spille i forbindelse med »Miljø for Europa«-processen. Specielt i lande, der med hensyn til velstand er langt bagefter, kan bæredygtig udvikling kun sikres, hvis alle grupper viser forståelse derfor eller endog kræver initiativer i den retning af regeringen. Trods al respekt for de regionale miljøcentres seriøse og opofrende arbejde tvivler EØSU på, at man kan nøjes med at oprette og støtte sådanne.

Bruxelles, den 16. juli 2003.

Roger BRIESCH

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg